

не тільки відділами освіти для об'єктивної оцінки шкіл з інноваційним управлінням, а й суб'єктами інноваційного управління для самооцінки управлінської діяльності. Так як, самооцінка кожного суб'єкта інноваційної діяльності є стимулом до самосовершенствования, надає вплив на підвищення професійної культури та компетентності.

Ключові слова: технологія, оцінка, інноваційне управління, школа, умови, управління, забезпечення.

Yaroslava Zavorotna. Technologization of the evaluation process of innovation management in comprehensive educational institution

The article represents the technology assessment of providing of the innovation management in comprehensive educational institution, its content, objectives and main tasks, framework, components and practical significance. The qualimetric approach of building a quotient-criteria model was chosen to create a comprehensive tool for assessing the effectiveness of innovation management in school.

The technology exists in a specific context, is effective for results and optimal cost, guarantees the achievement of a certain standard of assessment of innovation management. Author guided by general methodological requirements of building technology: conceptual, system, control, efficiency and reproducibility.

Author focuses on the fact that developed technology allows us to holistically reflect the state of providing of the innovation management and can be used not only education departments for objective evaluation of schools with innovative management, but also by subject of innovative management for self-assessment management activities. After all, self-esteem each subject of innovation activities is an incentive for self-improvement, enhance professional culture and competence.

Key words: technology, assessment, innovation management, school, facilities, management, providing.

Стаття надійшла до редакції 4.11.2013 р.

Статтю прийнято до друку 11.11.2013 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор
Максимов О.С.

УДК: 371.113:159.98

РОЛЬ ПСИХОТЕХНОЛОГІЇ ЯК НАУКИ ПРО СИСТЕМУ ПСИХОТЕХНІК ВПЛИВУ НА ЛЮДЕЙ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Ізбаш С.С.

кандидат педагогічних наук, доцент

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема модернізації управління закладами освіти є актуальною, адже поетапне входження України до світового простору, яке намітилося впродовж останнього десятиріччя, вимагає більш широкого впровадження інноваційних та модернізаційних технологій у практику освіти. Сьогодні спостерігаються істотні суперечності між потребами часу та реальним впровадженням інноваційних підходів до управління загальноосвітнім навчальним закладом.

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті визначає основні стратегічні завдання розвитку процесу управління освітою: «Перехід від державного до державно-громадського управління, чітке розмежування функцій між центральними, регіональними і місцевими органами управління, забезпечення самоврядування навчально-виховних закладів і наукових установ, утвердження у сфері освіти гармонійного поєднання прав особистості, суспільства й держави».

Одним зі шляхів реалізації цих завдань є наукове обґрунтування нових технологій, моделей управління освітою. Нова модель управління повинна бути демократичною,

відкритою. Реформування передбачає інноваційні підходи до організаційно-управлінських структур, вдосконалення функцій та методів управління, запровадження нових відносин, заснованих на партнерстві, за допомогою використання ефективних психотехнологій управління людьми.

На даний момент у світі сформована достатньо ефективна система психологічних прийомів, яка знайшла своє інтенсивне використання в політиці, ідеології, рекламі, менеджменті, конфліктології та релігії.

Ураховуючи сучасні освітні тенденції в Україні й загальну геосоціальну ситуацію, стан опрацювання проблем управління підсистемами освіти та освітніми навчальними закладами в теорії та на практиці, ми вважаємо актуальним і доцільним дослідження використання психотехнологій в практиці управління загальноосвітнім навчальним закладом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над питаннями впровадження нових підходів до управління освітніми закладами працювали вітчизняні науковці В.М. Алфімов, Г.М. Артюх, Т.М. Боголюб, Л.І. Даниленко, Г.А. Дмитренко, Л.В. Карамушка, В.В. Крижко, Н.Л. Коломинський, В.І. Луговий, Є.М. Павлютенков.

Проблемою вивчення сутності психологічних технологій займалися вітчизняні науковці: О.Г. Бахтіяров, Г.В. Щокін; російські вчені: С.Г. Геллерштейн, І.В. Добротворський, Є.Л. Доценко, М.К. Папуш, О.П. Ситніков та зарубіжні науковці: Дейл Карнегі, С.Н. Тідор, Д. Фулер, Р. Фишер, Е. Шостром та інші.

Методологічні проблеми психотехнологій вивчав Г.П. Щедровицький. Його справу продовжили А.А. Пископель, Л.П. Щедровицький. Позитивні оцінки психотехніки знайдено в роботах А.В. Петровського та М.Г. Ярошевського. Суттєво розвинув теоретичні проблеми психотехніки А.А. Пузирей. Змістовні і оригінальні роботи по історії методології психотехніки надруковані Ф.Є. Василюком. В роботі О.Г. Носкової значне місце відводиться розгляду різних психотехнік.

Проте сьогодні проблема впровадження ефективних психотехнологій у практику управління загальноосвітнім навчальним закладом залишається недостатньо вивченою і потребує подальшого аналізу.

Мета статті – дослідження специфіки, сутності психотехнології як науки про систему психотехнік управління людьми і визначення її ролі в теорії і практиці управління загальноосвітнім навчальним закладом.

Завдання дослідження:

- дослідити історичні аспекти виникнення психотехнології як науки про систему психотехнік управління людьми;
- визначити сутність поняття психологічної технології як засобу впливу на працівників в умовах загальноосвітнього начального закладу;
- розкрити особливості класифікації психологічних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 1908 році бостонський педагог і суспільний діяч Френсіс Парсонс працював над вирішенням досить актуальної соціальної проблеми – більш доцільного розміщення емігрантів у сфері праці. Він прийшов до висновку про необхідність створення системи «професійного керівництва» не тільки для надання допомоги прибулим у США іммігрантам, але і як державної системи. Парсонс сформулював три основних принципи вибору професії:

- необхідність і ясне розуміння майбутнім працівником самого себе: своїх здібностей, умінь, інтересів, можливостей, обмежень і їх причин;
- знання вимог, умов для досягнення успіху, переваг і недоліків, винагород, можливостей і перспектив у різних напрямках роботи;
- правильний і обґрунтований стан цих двох груп факторів [1, с. 547].

Як теоретичне обґрунтування практичного проекту системи «професійного керівництва» були взяті роботи Френсіса Гальтона про здібності (1869, 1874), а також роботи Джеймса Кеттела і Біце про зміни індивідуальних розходжень і комплексних психологічних функцій за допомогою тестів.

На практиці, однак, робота системи «професійного керівництва» усе більше нагадувала практику професійного відбору, у рамках якої широко застосовувалися тести, що базувалися на аналізі різних видів праці.

Таким чином, історично першим завданням був професійний відбір, що обумовлювався характером існуючих на початку нинішнього століття конкурентних засад виробництва. У таких умовах навчання нових працівників не представляло великої складності і головна увага при наймі робочої сили зосереджувалася на доборі претендентів, здатних до важкої і монотонної фізичної праці.

Однак у Європі в першій третині ХХ століття школа психології праці, що одержала назву «психотехніка», змогла усвідомити цю потребу виробництва і свідомо направити свої зусилля на організацію системи професійного відбору.

У рамках психотехніки вважалося, що професійні здібності людини споконвічно дані і практично не піддаються тренуванню, тобто що характер і зміст трудової діяльності не впливає на розвиток психологічних функцій і здібностей людини. Такі натуралістичні представлення про природу людських здібностей і послужили творчою підставою для створення системи профвідбору [2, с. 165].

Психотехніка була широко поширена й у вітчизняній психологічній науці. Виробництво, що розгорталось в СРСР, потребувало нових працівників, серед яких, на відміну від ситуації в західних країнах, не спостерігалось ніякої конкуренції. У 30-і роки відбулися істотні зміни в професійно-кваліфікаційній структурі праці, що поставило перед психотехнікою ряд проблем. Так, упровадження нової техніки і перехід до нових технологій і нових форм організації праці привели до істотної зміни в «типології професій». Промисловість індустріалізованої країни мала потребу в кваліфікованих кадрах, здатних працювати з новою технікою, володіти для цього великим запасом технічних знань і здатних застосувати ці знання на практиці. Перед психотехнікою, яка здатна запропонувати тільки тренування мануальних операцій, виникла проблема забезпечення швидкої і масової підготовки фахівців широкого профілю з глибокими технологічними знаннями [3, с. 76].

Психотехніка ще намагалася якийсь час вирішити проблему «політехнізму» за рахунок переробки «типології професій», пошуку нових «істотних ознак», значимих для можливості персоналу «установок» і їхнього використання в інших професіях у схожих ситуаціях. Проблема персоналу, однак, призвела до проблеми свідомості трудових операцій. Виникла також проблема обсягу і характеру знань і здібностей, необхідних для оволодіння професією й орієнтації в техніці і виробництві, а потім і проблема про властивості особистості в цілому. С.Г. Геллерштейн висунув задачу побудови професіографії як науки про зв'язок між професією і структурою особистості [4, с. 64-84].

У різних джерелах ми знаходимо вживання слова «психотехнологія» у чотирьох основних значеннях:

- реально здійснювана упорядкована сукупність дій і операцій;
- упорядкована основа сукупності дій, спосіб її організації у визначену цілеспрямовану послідовність;
- опис цілеспрямованої послідовності дій і операцій, виявлення їх впорядкованої основи, у тому числі і науковими засобами, що припускають фіксування і дослідження закономірностей у способах організації дій з метою використання найбільш ефективних з них;
- результат опису реально здійснюваних способів організації дій і операцій, націлений на його практичне застосування.

Поняття «технологія», яке означає упорядковану сукупність дій, що прийшли на зміну набору рухів як елементів аналізу діяльності. Психотехнології, тобто цілеспрямоване використання функцій, процесів, прийомів впливу на стан людини, що є необхідною частиною системи управління, оскільки ці технології спираються на культивоване мислення.

Вже зараз можна говорити не про окремі методики, а про простір психотехнік, хоча їх практичне використання обмежується досягненням психотерапевтичних ефектів або адаптації до особливих умов існування і носить поки що фрагментарний характер. Психотехнології, не дивлячись на довгу історію – від гіпнозу та аутогеного тренування до методів голотропного дихання, по суті, тільки починають входити в зміст організованої конструктивної психології.

До кінця 80-х років була сформована достатньо ефективна система психологічних прийомів, яка знайшла своє інтенсивне використання в політиці, ідеології, рекламі, менеджменті, конфліктології та релігії. Спеціалісти в області психотехнологій виявляються незамінними як експерти та консультанти при розробці рекламних, виборчих та PR-компаній, при формуванні та супроводженні іміджу перших осіб політичних та комерційних структур з супроводом оперативної діяльності спецслужб, при соціальному проектуванні кар'єри працівників фірм та організацій [5, с. 28-30].

Більшість дослідників вважають, що психотехнологія – це наука про практичне використання психологічних технік керування людьми. Психотехнологія реалізується в спілкуванні і є системою взаємозалежних, внутрішньо мотивованих психотехнік, що спираються на аналіз спілкування й особистісного вдосконалювання.

Психологічна технологія – це метод «правильної» поведінки із психікою людини, тобто метод створення певних переживань: відчуттів, емоцій, спогадів, дій, потрібних для досягнення якоїсь мети. Інакше кажучи, якщо ми хочемо домогтися чогось від себе або від інших людей, ми повинні проробити певні дії в певному порядку. У деякому змісті, психотехнологія – це карта нашого мислення, опис того, як ми мислимо, коли щось робимо [5, с. 32].

Психотехніка як науковий напрямок має давню історію. Однак основна увага дослідників була все-таки перенесена на розробку засобів і методів зовнішніх впливів на сферу несвідомого з метою цілеспрямованої модифікації психічних процесів, станів і поведінки людини, тобто в обхід контролю свідомості за зовнішньою стимуляцією. В останні роки одержали поширення для потреб впливу на масову свідомість розробки зі сфери психолінгвістики, суггестивної лінгвістики, нейролінгвістичного програмування, гіпнозу, психології сприйняття. Всі вони відрізняються високою ефективністю впливу й розраховані, в основному, на підсвідоме сприйняття [5, с. 138].

Психотехнології можна розглядати на наступних рівнях:

- робота з тілом (тілесноорієнтовані психотехніки, спрямовані на розширення усвідомлення тіла й тілесності);
- індивідуально-психологічний рівень (суггестивні техніки; аутотренінг; тренінги релаксації; техніки переформулювання; ігротехніки; регресія віку; різні дихальні техніки занурення; спрямована візуалізація);
- соціально-психологічний рівень (комунікативні тренінги);
- психодуховний аспект (буддистські і даоські техніки самодослідження; деприваційні практики; спрямовані візуалізації й ідентифікації; різні ініціації) [6, с. 24].

Вважається, що психотехнологія – це мистецтво керувати власним внутрішнім світом (психікою). Під внутрішнім світом прийнято розуміти духовне життя людини. Внутрішній світ – це світ усередині людини, тобто її думки, світогляд, також сюди входять такі поняття, як розум, душа, дух. Але є невелика особливість даного визначення, внутрішній світ людини містить зліпок навколишньої його реальності, карту, на яку лягають всі дані подразників від органів почуттів людини. Саме це дозволяє керувати реальністю, тобто навколишню реальність, яка сприймається людиною, – це є карта, що, як стверджують мудрі люди, не є територія. Територією вона не є тому, що наша увага тримає у фокусі лише те, що відповідає її карті, інше залишається підсвідомості.

Отже, працюючи над своїм внутрішнім світом за допомогою психотехнік, впливаючи на дану карту, або зліпок навколишньої дійсності, кожен формує персонально для себе свою реальність. І саме цим формам і методам впливу можна розвивати сприйняття навколишнього світу.

Класифікація психотехнологій включає превентивні, оперативні і реабілітаційні психотехніки.

Превентивні психотехніки використовуються для випереджальної підготовки, до дії факторів, що підлягають пом'якшенню або нейтралізації. Для нашого дослідження представляють інтерес превентивні психотехніки, які ми розглянемо більш докладно. Найчастіше в превентивних цілях використовуються наступні техніки:

Аутогенне тренування (АТ), розроблене І. Шульцем, і його подальші модифікації. Аутогенне тренування застосовується для випереджального формування образу майбутньої дії або стану, що слід сформувати в майбутньому. В АТ – зануренні мо-

жуть бути також створені сугестивні або аутосугестивні установки на подолання небажаних функціональних станів.

Сугестивне програмування майбутніх ситуацій і варіантів поведінки в них.

Реабілітаційні психотехніки призначені для зняття наслідків перевантажень, стресів, травматичних переживань. В основному вони є модифікаціями АТ (не стільки в ауто-, скільки у сугестивному режимі), голотропного і вільного дихання, різних видів медитації або псевдомедитації.

Аутогенні психотехніки спираються на свідомі зусилля оператора. Головним дієвим фактором тут є воля. Вольові зусилля можуть бути прикладені і до відчуттів, і до образів (основний масив технік АТ), і до керування зовнішніми образами, які відображають різні фізіологічні параметри (техніки біозворотних зв'язків), і до рухів і поз тіла (голотропне і вільне дихання, йогічні асани), і безпосередньо до наявного стану (пряме вольове керування).

Гетеросугестивні техніки припускають наявність людини-сугестора. Його воля, мова, поведінка, рух тіла, пози та інші компоненти впливу в сукупності й утворюють дієвий фактор гетеросугестивного впливу. Але головними тут є механізми емпатії і трансферту. До цих технік належать класичний гіпноз, що використовує для формування каналу керування (рапорту) метафори сну, алертний гіпноз, що спирається на протилежні метафори підвищеної пильності і включеності в навколишнє середовище, еріксоновський гіпноз, заснований на використанні особисто значущих для пацієнта метафор стану тощо.

Інформаційні психотехніки можуть бути виділені в окрему групу за ознаки переходу управління до інформації, що зберігається на різних інформаційних носіях. Інформаційний вплив відрізняється від сугестивного тим, що він не опосередковується людиною (янтри, архетипічні зображення, абстрактні статичні або динамічні картини, тести, побудовані за правилами НЛП і т.д.);

Техногенні психотехніки використовують у якості основного дієвого фактора різні технічні системи і відповідні їм способи кодування інформації. В основному, це різні види біозворотних зв'язків, системи, що формують організовані стимули з використанням кольору та звуку тощо [7, с. 86-94].

Психіка людини вкрай складна, а об'єктивних теорій мотивації людини, що лежать в основі її поведінки, ще не побудовано. Вважається, що мотивація є результатом постійного взаємовпливу складного комплексу свідомих і несвідомих, почуттєвих, інтелектуальних, а також культурних і фізіологічних потреб, що перебувають під впливом соціальних факторів і параметрів зовнішнього середовища. Проте зараз існує ряд теорій, що описують види поведінки людей, на підставі яких працівник може діяти досить впевнено.

Висновки. Психотехнологія – це наука про практичне використання психологічних технік керування людьми. Психотехнологія реалізується в спілкуванні і є системою взаємозалежних, внутрішньо мотивованих психотехнік, що опирається на аналіз спілкування й особистісного вдосконалювання. Психологічна технологія – це метод «правильної» поведінки із психікою людини, тобто метод створення певних переживань – відчуттів, емоцій, спогадів, дій, потрібних для досягнення певної мети.

Психотехнології також довели свою ефективність при інтенсивній підготовці спеціалістів різних областей діяльності. Особливу зацікавленість у практичному опануванні внутрішніх алгоритмів аналізу та корекції поведінки людей, психологічного впливу, продуктивного мислення, ефективної комунікації та мотивації демонструє сфера управління загальноосвітнім навчальним закладом. Адже керівник прагне пізнати підлеглого, щоб визначити найбільш ефективну тактику впливу. Емоційні стосунки впливають на спрямованість і силу управлінського впливу і, як наслідок, на результативність професійної діяльності.

Перспективи подальших пошуків у даному напрямі вбачаємо у дослідженні процесу використання психотехнологій в управлінській діяльності керівника освітнього закладу, зокрема створення психотехнологічного забезпечення керівної ланки загальноосвітнього навчального закладу щодо вдосконалення ділового спілкування.

Література

1. **Parsons T.** Some Problems Confronting Sociology as a Profession // American Sociological Review. 1959. Vol. 24. No. 4. P. 547–559. 2. **Панкратов В.Н.** Психотехнология управления людьми: Практическое руководство / В.Н. Панкратов. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2001. – 336 с. 3. **Крушельницька О.В.** Управління персоналом: Навчальний посібник / Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. – К.: «Кондор». – 2003. – 270 с. 4. **Геллерштейн С.Г.** Психологический анализ профессий как основа профотбора / С.Г. Геллерштейн // Выбор профессии и школа; под ред Н.А. Рыбникова. М.-Л., 1926. – С. 64-84. 5. **Шейнов В.П.** Психотехнологии влияния / В.П. Шейнов. – М.: АСТ: Мн.: Харвест, 2005. – С. 28-124. 6. **Камардина Г.Г.** Психологические трудности общения: основы психотехнологии: Учеб. пособие / Г.Г. Камардина / Ульяновский гос. технический ун-т. – Ульяновск, 2000. – 50 с. 7. **Руденский Е.В.** Основы психотехнологии общения менеджера / Е.В. Руденский. – М.: Инфра-М, 1997. – 180 с. 8. **Ладанов И.Д.** Практический менеджмент: психотехника управления и самотренировки / И.Д. Ладанов. – М., 1995. – С. 271-305.

References

1. **Parsons T.** Some Problems Confronting Sociology as a Profession // American Sociological Review. 1959. Vol. 24. No. 4. P. 547–559. 2. **Pankratov V.N.** Psihotehnologiya upravleniya lyudmi: Prakticheskoe rukovodstvo / V.N. Pankratov. – M.: Izd-vo Instituta Psihoterapii, 2001. – 336 s. 3. **Krushelnitska O.V.** Upravlinnya personalom: Navchalnyy poslbnik / Krushelnitska O.V., Melnichuk D.P. – K. «Kondor». – 2003. – 270 s. 4. **Gellershteyn S.G.** Psihologicheskii analiz professiy kak osnova profotbora / S.G. Gellershteyn // Vyibor professii i shkola; pod red N.A. Ryibnikova. M.-L., 1926. – S. 64-84. 5. **Sheynov V.P.** Psihotehnologii vliyaniya / V.P. Sheynov. – M.: AST: Mn.: Harvest, 2005. – S. 28-124. 6. **Kamardina G.G.** Psihologicheskije trudnosti obscheniya: osnovyi psihotehnologii: Ucheb. posobie / G.G. Kamardina / Ulyanovskiy gos. tehnichestkiy un-t. – Ulyanovsk, 2000. – 50 s. 7. **Rudenskiy E.V.** Osnovyi psihotehnologii obscheniya menedzhera / E.V. Rudenskiy. – M.: Infra-M, 1997. – 180 s. 8. **Ladanov I.D.** Prakticheskii menedzhment: psihotehnika upravleniya i samotrenirovki / I.D. Ladanov. – M., 1995. – S. 271-305.

Избаиш С.С. Роль психотехнології як науки про систему психотехнік впливу на людей в теорії і практиці управління загальноосвітнім навчальним закладом

У статті автор обґрунтовує історичні аспекти виникнення психотехнології як науки про систему психотехнік управління людьми. Визначаючи сутність поняття психологічної технології як засобу впливу на людей, підкреслюється, що психотехнології реалізуються у спілкуванні і є системою взаємозалежних, внутрішньо мотивованих психотехнік, що опираються на аналіз спілкування й особистісного вдосконалювання. Автор розкриває класифікацію психологічних технологій, яка включає превентивні, оперативні і реабілітаційні психотехніки. Психотехнології також довели свою ефективність при інтенсивній підготовці спеціалістів різних областей діяльності. Особливу зацікавленість у практичному опануванні внутрішніх алгоритмів аналізу та корекції поведінки людей, психологічного впливу, продуктивного мислення, ефективної комунікації та мотивації демонструє сфера управління загальноосвітнім навчальним закладом. Адже керівник прагне пізнати підлегло, щоб визначити найбільш ефективну тактику впливу. Емоційні стосунки впливають на спрямованість і силу управлінського впливу і, як наслідок, на результативність професійної діяльності.

Ключові слова: психотехнології, професійне керівництво, психотехніки, внутрішній світ, превентивні психотехніки, аутогенні психотехніки, сугестивне програмування, реабілітаційні психотехніки, інформаційні психотехніки.

Избаиш С.С. Роль психотехнологии как науки о системе психотехник влияния на людей в теории и практике управления общеобразовательным учебным заведением

В статье автор обосновывает исторические аспекты возникновения психотехнологии как науки о системе психотехник управления людьми. Определяя сущность понятия психологической технологии как средства влияния на людей подчеркивается, что психотехнологии реализуются в общении и представляют собой систему взаимосвязанных, внутренне мотивированных психотехник, которые опираются на анализ общения и личностного совершенствования. Автор раскрывает классификацию психологических технологий, которая включает профилактические, оперативные и реабилитационные психотехники. Психотех-

нології також доказали свою ефективність при інтенсивній підготовці фахівців різних областей діяльності. Особу зацікавленість в практичному оволодінні внутрішніми алгоритмами аналізу і корекції поведінки людей, психологічного впливу, продуктивного мислення, ефективною комунікації і мотивації демонструє сфера управління вищою освітою. Вона прагне пізнати підлеглих, щоб визначити найбільш ефективну тактику впливу. Емоційні стосунки впливають на спрямованість і силу управлінського впливу, а, як наслідок, результативність професійної діяльності.

Ключові слова: психотехнології, професійне керівництво, психотехніки, внутрішній світ, превентивні психотехніки, аутогенні психотехніки, суггестивне програмування, реабілітаційні психотехніки, інформаційні психотехніки.

Izbash S.S. The role of psychological technologies as a science on the system of psycho-techniques influence on people in theory and practice of management educational institution

In the article the author proves the historical origin of psychological technologies as a science about the system of psycho-techniques of managing people. Defining the essence of concepts of psychological technologies, as a means of influencing people emphasizes that psychological technologies implemented in communication and represent a system of interconnected internally motivated psycho-techniques, which are based on the analysis of interaction and personal improvement. The author reveals the classification of psychological technologies, which include preventive, operational and rehabilitative psycho-techniques. Psychological technologies also proven to be effective in intensive preparation of specialists of different areas. Of particular interest in the practical mastering of internal algorithms for analysis and correction of the behavior of people, the psychological impact of productive thinking, effective communication, and motivation demonstrates the sphere of management of the educational institution. Because the head is to discover the subordinate, to determine the most effective influence tactics. Emotional relationships affect the direction and force of administrative action, and, as a consequence, the effectiveness of professional activity.

Keywords: psychological technologies, professional management, psycho-techniques, inner peace, preventive psycho-techniques, autogenic psycho-techniques, suggestion programming, rehabilitation psycho-techniques, information psycho-techniques.

Стаття надійшла до редакції 1.11.2013 р.

Статтю прийнято до друку 8.11.2013 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор
Аносов І.П.

УДК : 373.1.013

**ПРОЕКТИВНО-РЕФЛЕКСИВНА ТЕХНОЛОГІЯ
НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ,
ЗДАТНОЇ ДО ЖИТТЄТВОРЧОСТІ**

Казаннікова О.В.

Постановка проблеми. Сьогодні майбутнє стає все більш залежним від ставлення суспільства до освіти, від того, як трактується не тільки статус освіти, а й сам її зміст і функції. Сучасному українському суспільству необхідне переосмислення освіти як явища, соціального інституту і соціальної сфери. Це переосмислення обумовлене постановкою питання про те, чим повинна бути освіта, яка заповнює все дитинство і молодість людини, – тільки підготовкою до життя чи власне життям [2, с. 11]. Осмислюючи синергетичні основи освіти ХХІ ст., В. Кремень стверджує, що головна мета сучасної освіти – творення людини, здатної бути адаптованою до умов життєдіяльності у ХХІ ст. і протистояти новим викликам та, у зв'язку з цим, влучно наводить слова